

והקצות החושן (סימן רה סק"ד) הוכיח מדבריו, דסבר, דאם כל כת משתי כיתי עדים ראו כל מה שיכולים לראות, אין חסרון של חצי דבר. אבל דעת הרי"ף (כח. מדפי הרי"ף), דהיכא דנשלם הדבר על ידי שתי כיתות אין דנים, אפילו אם ראו כל מה שיכולים לראות, ולדבריו, הא דלא כתבינן כלל היינו היכא דלא ידעינן אונסיה. ועיין ברבינו יונה (ד"ה אי) דפליג נמי על דברי הרשב"א.

(ג) רשב"ם ד"ה גלוי מילתא, בתוה"ד, ודוקא מודעא שיש בה אונס אבל בלא אונס אי טעין ואמר גט שאעשה לא יהיה גט אין זה ביטול דכיון דלא נאנס כלל, אנן סהדי דגמר בלבו בשעת מעשה לעשותו גט גמור. והרא"ש (סימן לב) חלק, וכתב ואפילו אם ידוע שאותה מודעא שמסר בפני העדים שקר היא היא מודעא לבטל המתנה ולא דמיא לזביני, כיון דמקבל זוזי גמר ומקנה, ומה שמסר מודעא, כדי שיוכל לבטל המכר כשיהיו לו מעות. וכן כתב הרמב"ם (פ"י מהלכות מכירה ה"ג). ובקצות החושן (סימן רה סק"ח), הקשה לשיטת הרשב"ם, אמאי מהני ביטול המודעא, סוף כל סוף אונס הוא, והמתנה בטלה, דקיימא לן דתלייהו ויהיב לא הוה מתנה. ובנתיבות המשפט (שם סק"ז) יישב.

(יד) רשב"ם ד"ה לא כתבינן מודעא אזביני, בתוה"ד, ומיהו רב הונא דאמר וכו' חזינן דאכשר מודעא אזביניה. כתב המהרש"א, דהכי אמרינן התם, אמר רב הונא, מאן דחתם אמודעא שפיר חתם ומאן דחתם אאשקלתא כו'. והקשה, נימא נמי לרבא דאמר דבשדה סתם הוי זביני זביני, היינו אם לא מסר מודעא, אבל אם מסר מודעא מהני כמו לרב הונא. ובקרני ראם כתב, דמדברי הרשב"ם נראה, דהא דאיתא דאמר רבא לא כתבינן מודעא אזביניה, היא מימרא בפני עצמה ששמעו ממנו. והרמב"ן במלחמות (כ: מדפי הרי"ף) כבר הקשה כשאלת המהרש"א, והוסיף להקשות, דאפילו אי סבר רבא דבהאי גוונא המכירה בטלה, מכל מקום, צריך לכתוב מודעא, שמא למחר לא יהיו עדים שראו את האונס. ובעליות דרבינו יונה והרשב"א ביארו דברי הגמ' באופן אחר, דסלקא דעתך, דרבא דסבירא ליה דתלייהו זובין זביניה זביניה, משום דאגב אונסיה גמר ומקנה, אפילו מסר מודעא לא מבטלינן זביניה.

(טו) רשב"ם ד"ה ומשני הא דרבא, בתוה"ד, דמתוך פחד שמפחידין אותו להפסיד וכו' אונס גמור הוא. והיינו לשיטתו בד"ה גלוי מילתא, דמורה רבא במעשה דפרדיסא, כיון שמפחד להפסיד הפרדס לגמרי בלא דמים. והקשו הרמב"ן והרשב"א, דמכל מקום, מאי שנא מכל שדה זו דנקט רשב"ם בד"ה גלוי מילתא דלא כתבינן מודעא. והבית יוסף (סימן רה) הקשה עוד, דהאי דהוה אונס גדול, הוי טעם טפי שלא יכתבו מודעא, דהא יביא עדים על האונס, כמו כל היכא דאיכא אונס על שדה זו. לכך פירשו, דמשנינן, דלעולם, מודה רבא היכא דמסר מודעא המקח בטל אפילו בשדה זו. והא דנקט וכמעשה דפרדיסא, כתב הרשב"א, דאגב אורחיה קא משמע לן, דאונס ממון כי האי הוה אונס. ובעליות דרבינו יונה כתב, דלרבותא נקטיה, דהתם נמי חשיב כמאן ידיעי באונסיה.

(טז) גמ', האי מתנתא תמירתא לא מגבינן בה. ביאר הרשב"ם בד"ה לא מגבינן בה, דשמא נתנה לאחר כבר, או לעשותה מודעא לחברתא נתכין כדלקמן. והיד רמה הוסיף, דאיכא למיחש, דרוצה הנותן למוכרה לאחר, וקדים כתיב להו במתנה לאיניש אחרינא, כי היכי דלזייל מקבל מתנה ולפוק מלוקה, וליהדר ולפלוג בהדי נותן. וכן ביאר הרמב"ם (פ"ה מזכיה ה"א).
(יז) גמ', לא מר קנה ולא מר קנה. כתב החזון איש (אבן העזר סימן צט סק"ה),

דלא הימניה אלא בעדים, שייך לומר דצריך לפורעו בעדים. אבל היכא דהלוהו בלא עדים, ורק אחר מיכן הודה הלוה בפני עדים, לכולי עלמא לא צריך לפורעו בעדים.

(ח) בא"ד, ועכשיו כשיש בו שטר אין הלוה נאמן לומר פרעתי. והרשב"א הוסיף, שאינו רוצה הלוה שישתעבדו נכסיו לטרוף מן הלוקחות. ועוד, שפעמים שלא ידע שכתבו שטר, וישכח לתבוע שטרו בשעת פרעון.

(ט) בא"ד, אפילו הוציא המלוה כתב ידו של לוח שהוא חייב לו גובה מנכסים ב"ח, ואינו נאמן לומר פרעתי. אבל הרמב"ן לקמן (דף קעה:) והרא"ש (פרק י סימן מט) כתבו, דנאמן לומר פרעתי, ודוקא נגד שטר החתום בעדים, לא נאמן בטענת פרעתי. ובשו"ת הגרע"א (ח"ב סימן קי) הקשה, למה ליה לרשב"ם להוכיח דאינו נאמן לומר פרעתי מהא דהוציא עליו כתב ידו, הא דין פשוט הוא דבשטר אין נאמן לומר פרעתי. ותירץ, דאתי לאשמועינן, דאפילו אם יפרשו בשטר שאינו גובה ממשועבדים, אין כותבים בלא דעתו, משום דגם בשטר כזה לא יוכל הלוה לטעון פרעתי, וכדמוכח מהוציא עליו כתב ידו.

(י) תוס' ד"ה קנין, אומר ר"ת דלא אתא למעוטי שלא יהא חשוב קנין כשנעשה שלא בפני שנים. וכתב הרשב"א, דלדבריו, הא דאמרינן בפני שנים, לא אתי למעוטי היכא דנעשה בפני חד, אלא, דאם לא נעשה בפני שנים, אין יכולים לכותבו שלא מדעתו. ובשו"ת הרשב"א (ח"ב ס' רלו) כתב, דהא דאמרינן בפני שנים, אגב הודאה הוא. והביא דהראב"ד כתב, דבעינן בפני שנים משום דאיירי בקנין סודר שחל דווקא בפני שניים. וטעמא, דכיון דמחזור הסודר לאחר הקנין אם לא נעשה בפני שניים נראה כחוכא. והא דהקשו התוס' מדברי הגמ' בבבא מציעא (מו.), כבר תירצו תוס' בסנהדרין (ו.) ד"ה צריכה, דלא רצתה הגמ' להעמיד בלא עדים משום דבסתם גורן שכיחי אנשים.

(יא) תוס' ד"ה אמאן דלא ציית דינא, תימה מודעא דמאי וכו'. הרמב"ן הביא, דיש אומרים דבמודעא דגיטא ומתנתא פליגי, ואף דלכאורה מוכרח דאונס הוא, דבלאו הכי לא היה כותב הגט או המתנה, וכדכתבו תוס', מכל מקום אם כתב אמאי דציית דינא, מוכרח דלא היה אונס. ובשם אחרים פירש, דאיירי נמי בזביני, ודידעינן אונסיה, ואפילו הכי כיון דלא קאי בהדיה בדיניה, הוה ליה כמאן דיכל לאשתמוטיה מהאי אונס, ואינו אונס. ובבעל המאור (דף כ: מדפי הרי"ף) תירץ קושית תוס', דרבה ורב יוסף קאמרי, דמי שאמר לעדים כתבו לי מודעא על פלוני שאונסני, אין להם להאמין ולכתוב, עד שידעו שאותו פלוני גברא אלימא הוא דלא ציית דינא. ואביי ורבא סברי כנהרדעי בסמוך, דבזביני לא כתבינן מודעא, אלא אם הכירו האונס, ולכך קאמרי דכיון דבלאו הכי צריכין להכיר האונס, אין נפקא מינא בין גברא דציית דינא לגברא דלא ציית דינא. והקשה הרמב"ן במלחמות (שם), דלשון הגמ' "אפי' עלי ועליך" משמע דרבה ורב יוסף אתו להחמיר ואביי ורב יוסף להקל, ולפי פירוש הבעל המאור רבה ורב יוסף הקילו, דאפילו כשאין מכירין האונס כותבים בגברא דלא ציית דינא, ואביי ורבא מחמירים דאין כותבים עד שיכירו האונס.

דף מ ע"ב

(יב) גמ', באונסא דפלניא לאו מודעא הוא. כתב הרשב"א, דמדקא אמרינן לאו מודעא היא, ולא קאמרינן לא כתבינן מודעא, שמעינן, דאפשר לכתוב אף אם לא ידעינן, אלא, דהיכא דירצה לבטל המכירה יצטרך להביא עדים על אונסו.

הדרה היוזמי

מסכת כבא בתרא דף מ - דף מא

יב תשרי - יג תשרי התש"ע

של המחזיק. וכתב, דצריך לומר דגם להרמב"ן אינה הוכחה גמורה, אלא מהני רק לסייע טענתו. [ולשיטת הקצות החושן (קמ סק"ב), דטעמא דחזקת ג' שנים משום תקנת חכמים, אתי שפיר, דהיכא דאין המחזיק טוען לא תיקנו חכמים].

ד) גמ', והא אחזקי לי. ביאר הרשב"א, דרב ענן טען, דלבתר דחזא דפש ליה מארעא דחבריה, זבנא מחבריה לההוא טופינא. והיינו, דגם רב ענן הודה דבתחילה לא נכנס בתוך חבריו מדעתו, ורק אחרי שבטעות נכנס קנאה ממנו. ואחרי שאמר לו דאין חזקתו חזקה, טען, דמכל מקום יהיה ראיה ממה שסייע לו בבניית הכותל, דמחל לו. והקשה, דאפילו אם לפי טענתו בנאו בתוך חלקו מדעתו, וכדחזינן שסייעו, מכל מקום, כיון דרב ענן לא ידע בעת בנין הכותל שנכנס בתוך של חבריו, איך יכול להחזיק, הא הוי כעודר בנכסי הגר וסבור שהוא שלו, דלא קנא, כמבואר ביבמות (נב.). ותיירץ בשם הראב"ד, דשאני הכא דאיכא דעת אחרת מקנא. והקצות החושן (סימן רעה סק"ד) הקשה, דדברי הראב"ד נסתרו ממה שכתב הטור (בסימן ר) בשמו, והניח בקושיא. ועיין בנתיבות המשפט (שם סק"ד) ובשו"ת הגרע"א (סימן לו) שישבו הקושיא.

ה) תוס' ד"ה כמאן כר"י, בתוה"ד, משמע דלא בעי מחאה בפניו והיינו דלא כרבי יהודה. הקשה הגרע"א, מהא דאמרין לעיל (לט.), דרבי יהודה מצי סבר דמחאה שלא בפניו הוה מחאה, אלא דעצה טובה קא משמע לן. וביותר, הא רב נחמן אמר כן לעיל, ושפיר אמר כאן לרב ענן כמאן כרבי יהודה. ובמהדורא בתרא תירץ, דרבי יהודה לא אמר כן לעיל אלא לדברי רבא כמו שכתבו התוס' לעיל (לט.). ד"ה ליתבי אדוכתא.

ו) תוס' ד"ה אמר ליה מחילה בטעות הויא, וקשה דבאיזהו נשך וכו' דהתם משמע דבכל מקום לרב נחמן מחילה בטעות וכו'. ותיירץ הריטב"א, דהתם ידיע מאי דשקיל חבריה, אלא שסבור שברין נטליה, הויא מחילה, אבל הכא דלא ידע דחבריה שקיל מדיליה כלום, לא הויא מחילה. והקצות החושן (סימן קמב סק"א) תירץ, דלפי מה שכתב הרשב"א בשם הראב"ד, (הובא לעיל אות ד), דהא דמצי רב ענן לקנות אפילו שלא ידע דנכנס בתוך של חבריו, היינו משום דאיכא דעת אחרת מקנא, שפיר, דהכא דהוה מחילה בטעות, לא חשיב דעת אחרת, אפילו אם נימא דמחילה בטעות הויא מחילה.

ז) בא"ד, דהתם משמע דב"מ לרב נחמן מחילה בטעות הויא מחילה. והקשה הקובץ שעורים (אות קעא), לשיטת רש"י בבא מציעא (סו.). ד"ה הכא הלואה, מאי שנא מחילה מכל הקנינים שאינם חלים בטעות, ואפילו הקדש והפקר דאין צריכים קנין לא חלים בטעות. והביא דההגהות אשר"י (בפרק איזהו נשך), ביאר, דמחילה הויא כיאוש, ולכך מהניא אפילו בטעות. והקשה עליו, דהכא אינו אבוד מהבעלים, ומאי טעמא יהיה כיאוש. ולכך ביאר, דשאני מחילה דאין הוצאה מרשות בעלים, ולהכי מהני אפילו בטעות, ודלא ככל הקנינים המוציאים מרשות בעלים. ולפי זה תירץ קושיית התוס', דיש לחלק בין עובדא דידן דבעי רב ענן להוציא קרקע מרשות בעליו, דהויא הוצאה מרשות בעלים, לכל מחילת חוב דליכא הוצאה מרשות הלוה.

ח) גמ', רב כהנא שקל בידקא בארעא, אזל אהדר גודא בארעא. כתב ביר רמא, דשלא בכוונה הוה.

דף מא ע"ב

ט) גמ', לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על שתי כיתי עדים. כתב התוס' רי"ד,

דהטעם דחלים הקדושין אף שהמתנה לא חלה, משום דלא תלתה האשה הקדושין בקיום התנאי. ובכך אפסדה אנפשה, דגליא דעתה דהקדושין יהיו חלים אף אם לא יתן לה כל נכסיו. ולפי זה ביאר, אמאי חשבינן הא דהתחייב הבעל למתנה ולא למכר, אף דקיימא לן (בכתובות קב:) דהא דמתחייב הבעל בשעת קדושין הוו דברים הניקנים באמירה, ואם הויה מכירה קיימא לן דתליהו וחיין זביניה וזביניה. דהכא, דלא תלתה חלות הקדושין בקיום התנאי, דין ההתחייבות כמתנה ולא כמכר.

יח) גמ', התם מוכחא מילתא דמחמת אונסא הוא. ופירש הרשב"ם בד"ה ולא מר קנא, דטמירתא הויא לה מודעא לבטל חברתא. ומשמע, דלולי מתנה תמירתא, היה מתנה שנייה קיימת. והקשה הקובץ שעורים (אות קע), לשיטת רשב"ם לעיל ד"ה גילוי מילתא, דהיכא דהמתנה קיימת לולי המודעא, לא מהני מודעא, אמאי הכא מהניא. ותיירץ, דכבר כתב הריב"ש (סימן רלב), דקצת אונס מועיל להחשיב מודעא, אף שאינו אונס גמור מצד עצמו. והאריך לדון בדבריו, ועיין באות הבאה.

יט) גמ', שם. בטור (חושן משפט סימן רמב), הביא, דלהר"י מייגש, אם לא כתב מתנה טמירתא הויה מתנתו לאשה מתנה. [נכמו שכתב הקובץ שעורים באות הקודמת]. וטעמא דמילתא, דכיון דהוה אונס מחמת נפשיה, לא הויא ככל מתנה הניתנה באונס, דלא חלה אף אם לא יכתוב מודעא. אבל הרי"ח סבר, דגם אם לא יכתוב מתנה טמירתא, לא תחול המתנה שנתן לאשה.

דף מא ע"א

א) רשב"ם ד"ה חיישינן, לטמירתא ולא מגבינן בה ואי מגבינן לא מהדרין עובדא, והיינו דלא קאמר רב אשי דלא מגבינן אלא חיישינן דספק הוא וכו'. וכן כתב הנמוקי יוסף (כא. מדפי הרי"ף), והוסיף, דהני מילי דאין מוציאים מיד המקבל, אלא אם החזיק בנכסים בפני הנותן ולא מיחה בו, אבל אם תפס מפקינן מיניה דהא קיימא לן אוקי ממונא בחזקת מריה. וכן כתב הרא"ש (סימן לג). וביד רמא כתב, דדווקא במטלטלין אם תפס לא מפקינן מיניה, אבל בקרקע דקיימא בחזקת מריה, מפקינן. ועיין במגיד משנה (פ"ה מזכיה ומתנה ה"ב).

ב) מתני', כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה וכו'. הקשה הריטב"א, דמרישא נראה דאינה חזקה, משום שטוען שלא אמר לי דבר מעולם, אבל אם שותק או שאמר שלי היא זוכיתי בה בדין, הויא חזקה. ואילו בסיפא תנא דאית ליה חזקה דוקא אי טעין אתה מכרתו לי, אתה נתת לי. ותיירץ, דהכי קאמר, דאם אחר שטען שלא אמר לי אדם מעולם, חזר וטען אתה מכרתו לי, דבריו קיימין, דמצי למימר דהא דאמר מתחילה שלא מיחה בי אדם, הוה טעם למה לא נזהרתי בשטרי, אבל עצם חזקתי משום שמכרת לי. וכדבריו כתב הרשב"ם לקמן ד"ה קא משמע לן, דשמעינן מהגמ' דכהאי גוונא אינו קרוי חוזר וטוען. והנמוקי יוסף (כא: מדפי הרי"ף) כתב, דהיינו משום דקיימא לן כמאן דסבר לעיל (לא:), דטוען וחוזר וטוען. והתוס' רי"ד הביא דפליגי בהא.

ג) גמ', מהו דתימא האי גברא מיוזבן זבנה ליה. ביאר הריטב"א, דקא סלקא דעתא למימר כן, משום דכל שהחזיק בקרקע שלש שנים בשופי, מוכחא מילתא דבדין אכלה וקני לה. וכן כתבו התוס' ד"ה שלא בתוה"ד. והקשה הקהילות יעקב (סימן יח אות ז), לשיטת הרמב"ן (לקמן מב). דטעמא דחזקת ג' שנים, משום דמוכח כן משתיקת הבעלים, הא בלי טענה נמי יש בירור דהוה

היכא דהעידו בבת אחת.

טו) גמ', אי אית לך סהדי דדר ביה ההוא מקמך אפילו חד יומא מוקמינן ליה בידך ואי לא לא. ביאר הנמוקי יוסף (דף כב. מדפי הרי"ף), דהא דבעינן ראייה שדר בו המוכר יום אחד, לאו משום דלא מהמנינן ליה כשטוען שלקחה, דודאי נאמן הוא, כיון שהחזיק שני חזקה, אלא טעמא משום דאי לא מייתי סהדי מיחזי כשיקרא. וכן כתב הריטב"א. והביא הקצות החושן (סימן קמו סק"ט) בשם המוהרי"ט, דהא דצריך להביא עדים שדר בו המוכר יום אחד, הוא בכדי שיוכיח שהוא לוקח, דבלא זה, איכא למיחש דהא דטען שקנה מאחר, הוא משום שלא רצה להעניז פניו דקנאו ממנו. ולכך כשהביא עדים שדר בו המוכר יום אחד, רגליים לדבר שאומר אמת. והוסיף המוהרי"ט, דלפי זה, אם יביא שטר שקנאה מהראשון, לא יצטרך להביא עדים שדר בו יום אחד. וכן כתב בהדיא התוס' רי"ד כאן. מיהו כתב הקצות החושן, דמדברי רשב"ם לעיל (ל):

ד"ה א"ל מפלגיא זבנתיה, מוכרח דבעינן עדים שדר המוכר יום אחד אף היכא דהביא שטר שקנאה מהראשון.

טז) גמ', שם. הקשו תוס' לעיל (ל). ד"ה לאו קמורית, אמאי בעינן דווקא עדים שיעידו שדר ביה המוכר חד יומא, נהימניה למחזיק אם יטען קמי ידי דר ביה חד יומא, במיגו דאי בעי טעין מינך זבנתיה. והוכיח מכאן, דלא אמרינן מיגו למפרע. ודחה הבעל המאור (לעיל דף יז. מדפי הרי"ף) ראית התוס', דהכא שאני, דאם איתא כדבריו, אמרינן ליה, כי היכי דאתה ראית, מסתמא כמו כן ראו הרבה, ואם לא מביא עדים מיחזיה כשיקרא. והרמב"ן במלחמות ה' (שם) דחה דבריו, דאדרבא, קשה למצוא עדים על תקופה קצרה כזו, ואין לאחזוקיה בשיקרא אם לא ימצאם. ועוד, דהא היכא דאין לו עדים להוכיח טענתו, כלל לא אמרינן מיגו. והרמב"ן בחדושו לסוגיין, כתב לתרץ שאלת התוס', דכיון דהא דמצריכינן להביא עדים הוא משום דבלאו הכי מיחזי כשיקרא, וכמו שכתב הנמוקי יוסף, ולכך אף דאם היה טוען קמאי ידי זבנא מינך היה נאמן, השתא דטען שלקחה בחזקת שקנה ממנו, צריך להביא עדים שראו דר ביה חד יומא שלא יהיה מיחזיה כשיקרא. ועיין באות הבאה.

יז) גמ', אי אמר ליה קמאי ידי זבנא מינך מהימן, מיגו דאי בעי אמר ליה אנא זבנתא מינך. ותמה הגרע"א בתוס' למשניות (אות כב), דהיאך תלוי זה במה דאמר מעיקרא ואמרינן ליה וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה. [נומדברי הרשב"ם ד"ה וחזיתיה, נראה שנשמר מקושיא זו, דכתב דרבי חייא, ומשמע דאינו המשך לדבריו לעיל, אלא עוד דין דשמע רב מרבי חייא.] וכתב, דתליא בפלוגתת תוס' לעיל (ל). ד"ה לאו קמורית, והרמב"ן, [שהובא באות הקודמת], דלפי מה דהקשה רב, וכי אין אדם עשוי למכור בלילה, היה סבירא ליה דטעמא דבעי חד יומא משום דאין אדם עשוי למכור בלילה, והוי כמו ריעותא דניכר שאינו שלו, וזבוח ודאי היה הדין כהתוס' דהיכי דיטען מיד דדר ביה המוכר יום אחד בפניו, מהימן במיגו, דיסלק על ידי המיגו הריעותא. וכל דברי הרמב"ן, דטעמא דצריכים עדות דדר ביה חד יומא הוה בכדי שיש רגליים לדבר שקנאה, ולכך לא מהימנינן ליה על ידי מיגו, אינם אלא לפי המסקנא דבעינן דווקא חד יומא, והיינו בכדי שיתחזק בפנינו ויהיה רגליים לדבר, ולכן לא יועיל מיגו, וכמו שכתב הרמב"ן. ולפי זה, ביאר המשך דברי הגמ', דמה שאמר דנאמן כשאומר קמי ידי זבין מיגו דאי בעי אמר זבנתיה מינך, היינו נמי השתא, אחרי שטען מינך זבנתיה ולא הוה מיגו למפרע, ודלא כשיטת

דאף רב חסדא דאמר בשתי כיתי עדים המכחישות זו את זו, בהדי סהדי שקרי למה לי, מודה בהא, דאימת לא מהמניה כשמעידות זו בפני עצמה וזו בפני עצמה, אבל אם העידו שתי הכתות על אדם אחד, כגון שכת אחת אמרה בפנינו הלוח לו מנה באחד בניסן ואחת אומרת בפנינו הלוח מנה בב' בניסן, מוציאים מנה על פיהם, דממה נפשך כת אחת כשירה היא.

יז) גמ', על כת אחת וכו' וב"ה אומרים יש בכלל מאתיים מנה. התוס' רי"ד הקשה בשם רבינו יצחק, איך לבית הלל מצרפים עדותם, הרי אחד מהם ודאי פסול, והוה ליה כב' כיתי עדים שהכחישו זה את זה, דלכולי עלמא (לעיל לא.). אם באה אחד מכת זה ואחד מכת זה אין מצטרפין. ותירץ ר"י, דהטעם הוה משום דכשם שאין תורת הזמה בעד אחד, כמו כן לא חשיבא הכחשה בעד אחד. ותמה התוס' רי"ד, דהא כיון ובית הדין רואים בבירור שאחד מהם שיקר, הוה כאילו באו ב' על אחד מהם שגולן הוא, דאין יכולים לקבלו לעדות אחרת. וכמו כן הכא, דלא תהא שמיעה גדולה מראייה. ולכך תירץ, דאפילו דלא יקבלו אותם לעדות אחרת ביחד, דוודאי אחד מהם פסול, מכל מקום לאותה עדות מקבלים אותם. והקובץ שעורים (אות קעג), ביאר כונתו, על פי דברי הגמ' בבבא קמא (עג.). דעד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל, דפוסלים אותו רק אחרי כדי דבור מהגדתו. והנמוקי יוסף (כב. מדפי הרי"ף) תירץ, דהכא לאו שיקרא הוא דעבידי אינשיה למיטעי בין תרתי לתלת.

יא) גמ', שם. הקשה התוס' רי"ד, לרבא דאמר לעיל (לא.). דאפילו אם כשרים עדים המכחישים זה את זה לעדות אחרת, מכל מקום פסולים לאותה עדות, אמאי לא נימא לדידיה דכיון ובמנה אחד מוכחשים, לא נקבלם גם למנה השני. ותירץ, דשאני הכא דהעד המכחישו מסייע לו במנה השני, מה שאין כן התם העדים המכחישים, אף שלא מכחישים אותו במה שמוסיפים בעדותם, מכל מקום לא מסייעים להם.

יב) תוס' ד"ה נחלקה עדותן, הקשה ריב"ם, לב"ש דאמרי בכת אחת נחלקה עדותן, דחשיבי לה עדות מוכחשת, וכו'. בחדושו רבי שמעון שקאפ (סימן כג) הקשה, הא אכתי אינם פסולים וכדקיימא לן בבבא קמא (עג.). דאין עדים שהעידו שקר נפסלים אלא לאחר כדי דיבור. עיין שם מה שתיירץ.

יג) בא"ד, שם. בקצות החושן (סימן נב סק"א) הביא דהמוהרי"ט (ח"א ס' קלח) הוכיח מדברי התוס', דעדים שעברו עבירה נפסלים מיד, ולא רק לאחר כדי דיבור. ותמה, דהא עדי שקר נפסלים מכאן ולהבא משום חשש משקר, וודאי דיש מקום לפוסלו בשעה דאיכא למיחש דמשקרי, מה שאין כן בשאר עבירות דאין פסולם משום חשש משקר.

יד) בא"ד, ואומר ר"י וכו'. והתוס' בסנהדרין (לא:) ד"ה בית שמאי תירצו, דלא אמרינן נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה, אלא בבאו בבת אחת בתוך כדי דיבור, דבכהאי גוונא חשיבי עדות אחת, והכא מיירי שבאו שני הכיתות בזה אחר זה. וכתב הנהיבות המשפט (סימן לו סק"א) דמדלא תירצו כך תוס' דידן, בהכרח סבירא ליה דפוסלים העדות גם אם לא העידו בבת אחת. אבל הקצות החושן (שם סק"ד) כתב, דכל מה ששייך לחלוק אינו אלא אם יצטרפו בשעת הראייה, אבל הכא דב' הכתות ודאי לא הצטרפו בשעת הראייה, לכולי עלמא יצטרפו להעיד בבת אחת בכדי לפוסלם מטעם דנמצא אחד מהם קרוב או פסול. ובמשווב נתיבות (שם) כתב, דלפי זה צריך לומר דהא דלא תירצו כן התוס', אינו אלא משום דרצו להעמיד דברי בית שמאי גם

חדר הילומי

מסכת בבא בתרא דף מא – דף מב

יג תשרי – יד תשרי התש"ע

מפרשים, דדוקא אם אכל בנו גדול, אבל היכא דנפל לפני בנו קטן אינו חזקה, דיכול לטעון המרא קמא, כיון ואף אם הייתי מוחה לא היה המחזיק בר אודהורי בשטרא, לא חששתי למחות, וכי היכי דהיכא דאכלה בפני הבן, היינו בבנו גדול, כמו כן הכא. אבל הרמב"ן כתב, דחזקת ג' שנים אינה רק משום דתוך ג' צריך לשמור שטרו, אלא גם משום דמשתיקותא דמרא קמא איכא רגליים לדבר דקנאו, אלא דבתוך שלש אמרינן ליה למחזיק אחוי שטרך, ולכך קטן נמי, כיון דליכא רעותא דאחוי שטרך, אמרינן לא לחנם שתק. ומיהו בתוך שלש אמרינן גם לקטן אחוי שטרך, דאם לא כן, מי שאין לו דעת ירויה. ועיין **בקצות החושן** (סימן קמ סק"ב), שהוכיח מדברי **התוס' לעיל** (לה:): **ד"ה ואי לפירא** דחזקת ג' שנים תקנת חכמים היא, להחזיק הקרקע ביד מי שדר בה ג' שנים, עיין שם.

ד' רשב"ם ד"ה ורמינהי, הלכך אלימא ליה טפי למיפרך ממאי דמי ליה. **באותיות הגרע"א** תירץ קושיית הרשב"ם, דהא, רב סבר **לעיל** (לח:). דלרבי יהודה מחאה שלא בפניו לא הוה מחאה, ורב נחמן פליג. ולרב אפשר לומר דברייתא זו רבי יהודה היא, ולכך הא דמכרה לא מהוי מחאה, דמכל מקום לא היתה בפני המחזיק. אבל לדין דפלגינן על רב, מקשינן שפיר דמבואר שם דהמכירה לא מהויה מחאה. נוצריך עיון מדברי **הרשב"א** שם, דכתב, דאפילו למאן דאמר מחאה שלא בפניו לא הויה מחאה, הכא מודה, דטעמא התם משום דמימר אמר מחזיק כל שאינו מוחה בפני בוש הוא לשקר בפני, אבל מוכר ודאי מחאה גדולה היא לכולי עלמא. ואם כן, איכא לאקשווי נמי למאן דאמר מחאה שלא בפניו הויה מחאה, דהכא כולי עלמא מודין.

ה' תוס' ד"ה ואי סלקא דעתך, אומר ר"י דהוי מצי לשנויי כאן בשטר כאן בלא שטר. הקשה **המהרש"א**, מאי קושיא, דאי נמי איירי הכא בעדים, מכל מקום תיהוי מחאה דלא בעי שטר. ותירץ, דודאי מחאה בעדים מאן דידע המחאה יאמר למחזיק, אבל מוכר שדהו בעדים כיון דלית ליה קלא לא מקרי מחאה דלא יגיע למחזיק. ועיין **ברמב"ן** דתירץ בהדיא כתירוצי **המהרש"א**. ועוד הביא, דיש לומר, דהני תרתי מתניתא בהדי הדדי תניא, וכי היכי דבלוקח שנה, בשטר קמיירי, דאי לאו הכי לא הויה חזקה, וכדאמר רב לעיל, סיפא נמי בשטר.

ו' מתני', נעל וגדר ופרץ כל שהוא, הרי זו חזקה. כתב **התוס' יו"ט**, דנותן מתנה לאו דווקא, והוא הדין מוכר, וכדאיתא **בקדושין** (פ"א מ"ה). **והתפארת ישראל** (מ) הוסיף, דהא דלא תני מוכר במתניתין, הוא משום דנלמד מק"ו ממתנה. **ז' מתני', והאחין שחלקו וכו'.** כתב **הרמב"ם** (פ"ב משכנים ה"א) האחין שחלקו ועשו בניהם גורל כיון שעלה הגורל לאחד מהם קנו כולם. וכדאיתא **לקמן** (קו:). והשיג (שם) **הראב"ד**, דלא נתחווירו דבריו. ותמה **המגיד משנה**, דדברי **הרמב"ם** מפורשין בגמ'. והביא **הלחם משנה** דברי **שו"ת הרא"ש** הובא **בטור** (סימן קע"ג ס"ב), דלא מהני גורל בלי חזקה, וכדמבואר במתניתין דאחין שחלקו קונים דווקא בחזקה. ועל כרחך, דגורל לא מהניא אלא שלא יצטרכו לומר לך חזק וקני, וכן שיספיק שיקנה אחד מהם. וביאר דזה גם כוונת **הראב"ד** בהשגתו. ולפי זה, במתניתין, להרמב"ם והרא"ש אינו צריך חזקה אלא אם לא חלקו בגורל, אבל להרא"ש והראב"ד, משנתנו איירי בכל גוונא.

דף מב ע"ב

ח' תוס' ד"ה אבל שותף יש לו חזקה, בתוה"ד, ויש לחלק וכו'. וביאר **המהר"ם**,

התוס', אלא על כרחך דמה שהצריך רב חייא סהדי דדר ביה חד יומא היינו משום דאם לא מיחזי טענתו כשיקרא, וכדברי הרמב"ן, ולכך צריך דווקא עדים על יום שלם, ולא סגי בטענתו גרידא על סמך שקנאה ומכרה בלילה.

יח' גמ', אמר רבא כוונתיה דרב חייא מסתברא, וכו'. הקשה **המהדורא בתרא**, היאך סלקא דעתך למימר דלא בעי ראייה דדר ביה חד יומא, והוה חזקה כאומר מפלניא זבינתיה דזבנה מינך, והא דייקינן ליה ממתניתין בפשיטות דאינה חזקה, כמו שכתב **התוס' לעיל** (בעמוד א'): **ד"ה שלא אמר לי**, עיין שם מה שתירץ.

יט' גמ', שם. הרשב"א הביא שיטת **הראב"ד**, דכל מי שבא מחמת ירושה או לוקח, צריך להביא ראייה שהוא יורש או לוקח, וכן עדות שדר ביה מורישו או המוכר יום אחד. והקשה, דאם כן מאי ראיית רבא ממתניתין לרב חסדא, דילמא ראייה דמתניתין היינו שהוא לקחו או קרובו של הראשון, אבל לא שצריך להביא ראייה שדר בו חד יומא. ותירץ, דכיון דתנייבא הבא משום ירושה, משמע שהוא יורשו ודאי. אבל **הרמב"ן** כתב, דהמחזיק במטלטלין יוכיח, שאף על פי שיש עדים שהיו שלו, מכל מקום נאמן התופס במה שטוען שלקחה מאחר, בלי ראייה שלקחו ממנו, כדמבואר בהגוזל ומאכיל.

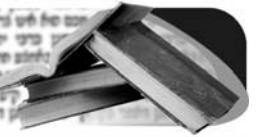
כ' רשב"ם ד"ה המוכר שדהו בפני עדים, וקבל עליו אחריותו. מיהו **הרא"ש** (סימן לח) כתב בשם **רבינו יונה**, דאיירי דמסהדי סהדי שלא חתמו על שום שטר, וגם לא היו שם עדים אחרים כי אם הם. ואפילו לא פירש לו בפני עדים את האחריות, דלא עביד איניש דזבנא ארעא ליומיה, ואדעתא דמקבל עליו אחריות הוא דזבין מיניה, דלא שדי איניש זוזיה בכדי, ואפילו למאן דאמר אחריות לאו טעות סופר, הני מילי כשנוקק לשטר ולא פירש לו אחריות, דאימור כך היה תנאי ביניהם.

דף מב ע"א

א' רשב"ם ד"ה מנכסים בני חורין, וכגון שמודה שלא פרעו דהא קי"ל המלוה חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים אבל ממשועבדין לא יגבה דעדים בלא שטר לית להו קלא ולא אמרינן לקוחות אפסידו אנפשייהו. והקשה **המהרש"א**, דהרי גבי מוכר שדהו בעדים עדיין יקשה שאף אם מודה המוכר שמכר לו, בית דין יטענו ללקוחות שפרעו ולא נאמין למוכר. וכדכתב **הרמב"ן** (**לעיל** מא: ד"ה המוכר שדהו). **והרש"ש** הוסיף להקשות על רשב"ם, דמנין לו למימר דגבי נכסים משועבדים אינו גובה משום שאין קול ולא היה על הלקוחות לברר, שמא אינו גובה ממשועבדים, משום שטוענים ללקוחות שפרעו לו המלוה. **ובפני שלמה** הוסיף עוד, דלרשב"ם מה הקשתה הגמ' על רב, דילמא התם הטעם משום דטענינן ללקוחות שפרעו הלוה, ולא משום דעדים לית ליה קלא. ותירץ, שמסתימת דברי המקשן משמע שהוקשה לו בכל אופן אף היכן שברור לנו שלא פרע, כגון שיש עדים שלא זוה ידו מידם.

ב' תוס' ד"ה מלוה על פה, בתוה"ד, וקסבר שעבודא לאו דאורייתא. והקשו **הרשב"א** ו**הרמב"ן**, דאם כן מאי קושיא לרב, הרי התם לאו טעמא משום דעדים לית ליה קלא, אלא משום דשעבודא לאו דאורייתא. ותירצו, דהקושיא היא, דאם איתא דעדים אית ליה קלא, כמו שתיקנו דמלוה בשטר גובה מן הלקוחות, הכא נמי היה להם לתקן במלוה על פה שיגבו מהלקוחות.

ג' גמ', אכלה האב שנה והבן שנים וכו', הרי זו חזקה. כתב **הרמב"ן**, דיש

חדרף היוזמי

מסכת בבא בתרא דף מב – דף מג

יד תשרי – מז תשרי התש"ע

העומדים ליבצר. והמהרש"ל הביא בשם הר"ן, דכתב בשיטת רשב"ם, דגם שותף אין נוטל אלא ממה שלא נגמר עדיין ונוטל מאותם שכבר בשעה שנכנס היו ראויים להגיע לכתפיים שנחשב יורד ברשות, אבל היורד שלא ברשות אין נוטל מהם לפי שיכול לומר אינו צריך לאריותך דעומדים ליגמר מאיליהם. וכן ביאר הרמב"ן בשיטת רשב"ם.

יד) בא"ד, שלא יסלקו אותו כקבלן. **הריטב"א והתוס' ר"ד** כתבו, דהא דקאמר דנוטל שותף בשבח המגיע לכתפיים היינו, דנוטל חלקו בגוף הקרקע, ולא ככל יורד שלא ברשות דאין נוטל גוף הפירות אלא מסלקו בדמים, ואפילו בשדה העשויה ליטע.

דף מג ע"א

א) גמ', אמאי נוגעים בעדותן הן. הקשה הרשב"א, מאי האי לישנא, הא הכא בעל דבר ממש הוא ומעיד לעצמו, ואינו נוגע בעדות. ותירץ, דאורחא דתלמודא הוא, דמרגיש בתירוץ שיכול לתרץ המתרץ, דהיינו שמסתלק ממנה ונותנה לחבירו, ולפיכך מקשה ואזיל בלשון נוגע בעדות, וכדמקשה לבסוף והלא מעמידה בפני בעל חובו. **ובשעורי רבי שמואל** (אות לט) האריך לתרץ באופן אחר.

ב) רשב"ם ד"ה נוגעים בעדותן הן, דכל זמן שלא חלקו לגמרי אם יטול שום מערער כלום מן השדה יפסידו שניהם. כתב הט"ז (חושן משפט סימן לו סק"א), דמדברי הסמ"ע (שם סק"ה) משמע, דאם חלקו, והמערער בא להוציא חלק השותף לחוד שהוא גזילה, דאינו מעיד לו, דשמה יחזור עליו אחר כך השותף השני ויאמר חלוקתם היתה בטעות, דהא אותו השותף השני אינו פוסל עדי המערער, ממילא יכול לומר כדין טרפו ממני והחלוקה בטלה למפרע. ולפי זה הקשה ארשב"ם, דתיפוק ליה אפילו בחלקו, לא יעיד השותף לחבירו כשבאין לערער על חלקו לחוד. וכן הפוסקים היה להם לכתוב דין זה, ולמה כותבין דוקא בשותפים שהם נוגעים דהיינו שהמערער רוצה לטרוף החלק ה'. והאריך להוכיח, דאין לומר בטלה חלוקה אלא באחין דוקא, מטעם שהם כיוורשין, ואין הטעם משום חלוקה בטעות היתה, ומשום הכי הוויין דברי הרשב"ם כפשוטן, דכל שחלקו יכול כל אחד להעיד לחבירו בין אם המערער טוען על כל השדה בין על חלק אחד מהן, דאין לאחד אחריות על חבירו, ולא מיפסיל אלא בשלא חלקו. וכן הביא בשם הנמוקי יוסף (כג. מדפי הרי"ף ד"ה דגרסינן) בהדיא, דכל מה שיקח המערער הם יפסידו שניהם, ולא הזכיר כלל מלקיחה מאחד ואחר כך יחזור הלוקח לגבות מהשני. וכתב הקצות החושן (שם סק"ג), אלו ואלו דברי אלוקים חיים דהט"ז איירי כשבא בעל חוב אחר החלוקה ונטלה דבזה בשעת חלוקה כדין היתה, והיה יכול בעל חוב ליטול מזה כמו מזה, מה שאין כן בבא נגזל והוציא חלק מאחד מהם ודאי בטלה חלוקה מעיקרא ואין לך טעות יותר מזה והווי חלוקה בטעות, דהא אפילו בשנים שחלקו ובא אח שלישי קיימא לן לקמן (קז). דבטלה חלוקה, ולכך, הסמ"ע, דמייירי מגולה, שפיר קאמר דהוי חלוקה בטעות. עיין שם שדקדק כן בדבריו.

ג) גמ', הכא במאי עסקינן כשקנו מידו. והקשה בעליות רבינו יונה, היאך יכול להקנות, והרי כל שאין יכול להוציאו בדיינין הקדישו אינו מוקדש והוא הדין שאין בידו להקנות, ואפילו במקרקעי. ותירץ, דכיון שאחרי שמקנה לחבירו נעשית עדותו כשרה, ויכול להוציאו בדיינים, שפיר יכול להקנות. וכן כתב

שחילוק יש בין אריס ובין שותף, דבשלמא אריס דקתני, משום דמצינו בו ענין שלם דאין לו חזקה כמו אריס בתי אבות, ולכן תני לה במתניתין אף על גב דיש בו ענין דיש לו חזקה, כגון שאר אריסים. אבל שותף, הוא הכל ענין אחד, ופעמים שאין לו חזקה, ופעמים שאין לו חזקה, דיש בו חילוק בין היכי דנחית לכולה לבין היכא דנחית לפלגא.

ט) רשב"ם ד"ה הכי גרסינן, ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה. העיר הרש"ש, דחילוק זה לא הוזכר לעיל (יא): אלא בחצר, אבל בשדה הוזכר שיעור אחר, וכן דיש חילוק בין בבל לארץ ישראל.

י) רשב"ם ד"ה דלית בה דין, בתוה"ד, והך עובדא דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא דזבון אמהתא בשותפות, וכו'. וכן הביא התוס' לעיל (כט): **ד"ה דלא תחזוקו בשם רש"י**. דהאי כללא דשותפין לא קפדי אהדדי ואין להם חזקה זה על זה הוא דווקא במילתא דידיעא לשותפותיה. ואהא דהקשו תוס' שם שאם כן אותו שהחזיק שנה ראשונה יאמר שהוא שלו כיון שאין עדים לחבירו שיש לו בזה חלק. תירץ בעליות רבינו יונה שם, שהשותף שהחזיק בה ראשון יהיה מוכרח להודות לבסוף שגם לחבירו יש בזה חלק, דאם לא כן יוכל הבעלים הראשונים להוציא מידו, שהרי לא החזיק שלוש שנים, ולבעלים הראשונים יש חזקת מרא קמא. אבל כשיודה הרי יוכל לטעון שהחזקת שותפין חזקה טובה היא אף שנעשית במפורזין. והחתם סופר (שם) תירץ, דכל ג' שנים עדיין הוא ברשות המוכר הראשון והמוכר נאמן למי מכר כל זמן שמקחו בידו וג' שנים הוה כמקחו בידו, אבל על ידי שש שנים מפורזות הוה סבירא ליה דהוה חזקה נגד המוכר. ועיין מה שכתבנו שם באות כא. **והרשב"א לעיל** (כט): תירץ, דשמה סברו כמי שסובר דכל שהחזיק בכולה יש לו חזקה אף אם אין בו דין חלוקה.

יא) תוס' ד"ה שותף כיוורד, וא"ת מנא ליה דילמא וכו'. ועיין ברשב"ם ד"ה לאו למימרא שנשמר מקושיא זו, וביאר דממה דאמר שמואל כיוורד ברשות, על כרחך אין לו חזקה, דהוי ככל מי שיוורד ברשות דלא שייך חזקה גביה. וכן ביאר הרשב"א בדעת רשב"ם, דשותף הוי כאילו נתן לו חבירו רשות וצוהו להיות במקומו. ולשיטתו ביאר לקמן דכל שותף ידו על העליונה. אבל הביא בשם הרא"ה, דאינו כיוורד ברשות גמור, דהיינו שאמר לו הבעלים לירד, אלא דיש לו רשות לירד. ומשום הכי ביאר לקמן דאם היציאה יתירה על השבח אינו נוטל אלא שיעור שבח, דרק כיוורד ברשות גמור נוטל כל ההוצאה, משום דשליחותיה קעביד.

יב) רשב"ם ד"ה לומר שנוטל, כדין אריס שיוורד ברשות אפי' בשבח המגיע לכתפיים גמר פירי וכו'. **ובתוס' ד"ה שבח**, הקשו לפירוש רשב"ם, למה הוצרך להאריך ולומר בשבח המגיע לכתפיים, לא היה לו לומר אלא שנוטל בשדה שאינה עשויה ליטע כשדה העשויה ליטע, דהיינו כדין אריס. **והרמב"ן** תירץ, דכונת הרשב"ם, דמייירי בפירות שהגיעו לכתפיים בשעה שירד לשדה, וכיוורד שלא ברשות אפילו בשדה העשויה ליטע, היה יכול לומר אינו צריך לאריותו, שהרי עומדים ליתלש, אבל יורד ברשות, נוטל, כיון דמכל מקום צריך לקרקע. והשמיענו דעדיף מיוורד שלא ברשות בשדה העשויה ליטע.

יג) תוס' ד"ה שבח המגיע לכתפיים, בתוה"ד, אלא כל דבר שסופו ליתלש. ביאר המהר"ם, דכונתם רק לענין גביית בעל חוב, אבל הכא דקאמר דשותף נוטל בשבח המגיע לכתפיים, פשוט הוא שנוטל כדין אריס אפילו בפירות גמורים

בהדיא דלא בעינן הנאת ממון. ועיין בחידושי רבי אברהם מן ההר נדרים (מח.).

ח רשב"ם ד"ה וליסלקו בי תרי, דליסלקו על ידי שיתנו מכיסם כנגד המנה של ציבור. הקשה המהר"ם, אם כן אמאי אי אפשר להסתלק בספר תורה, דאף דלא שייך להסתלק מההנאה, מכל מקום, למה לא יועיל שיתנו מכיסם כנגד הנאתם. ותירץ, דיש לחלק בין שאר צרכי רבים לספר תורה, דבספר תורה כיון דבאותו חלק שנותן מכיסו אינו מספיק לקנות בעד אותן מעות ספר תורה, על כרחיך יהי עדיין בעת הקריאה, דהקריאה עצמה אין לה ערך. אבל בשאר צרכי ציבור כגון חומה ודומיהם, כשנותן מנה מכיסו, משלם עבור אותה הנאה שיש לו מהדבר. ומביא מדברי הפוסקים (ח"מ סימן לו), דחלקו על הרשב"ם, וסבירא להו דלאו דווקא מספר תורה, אלא אף משאר צרכי ציבור לא שייך להסתלק, והוא גופא משום דכמו דמבואר בספר תורה שלא שייך ליתן מנה כנגד הנאתו, הוא הדין לשאר הנאות.

ט גמ', שהכל עניים הם אצל ס"ת. והקשה בעליות רבינו יונה, לפי זה, למה לא תני תנו שקל לבני עירי. ותירץ, שבא ללמד דדוקא היכי דלית להו ספר תורה אחריתי, ומשום הכי לא מצי לאיסתלקוהי מיניה כיון דלשמיעה קאי וצריכים לצאת בה, אבל אית להו ספר תורה אחריתי, כיון שמסתלק מזו ואין להם חלק בה, שוב אינם נוגעים בדבר מחמת השמיעה כיון שאין צריכים לה.

דף מג ע"ב

י רשב"ם ד"ה שמירה בבעלים, בתוה"ד, שהיה ראובן משמר מחלק שמעון בשעה שנגנבה. והקשה בחידושי החתם סופר, דהרי מפורש בבא מציעא (דף צו.), דהיה עושה עמו בשעת שאלה אין צריך להיות עמו בשעת שבורה ומתה, והיה עמו בשעת שבורה ומתה צריך להיות עמו בעת שאלה, וכמו שכתב תוס' ד"ה אמאי. ותירץ, דשיטת רשב"ם, דדווקא בשומר דעלמא שנעשה שומר על זמן מסויים, סגי אם היה עמו בשעת משיכה, דמתחילת המשיכה נעשה שמירה בבעלים על כל ימי משך שמירתו. אבל בשותפים שלא התנו ביניהם כלום אלא רק הוא דרך שותפין שזה משמר מחצה וזה משמר מחצה, אם כן כל רגע ורגע הוי ליה פנים חדשות, דמשיכה הראשונה כבר בטלה ולא הוה תו שמירה בבעלים

יא רשב"ם ד"ה אמר רב פפא, כגון שהתנו ביניהן כך שמור לי היום כל השדה חלקי וחלקך ואשמור לך למחר. העיר הרש"ש, דהא קיימא לן, דאין דין שומרים במחובר לקרקע, כדאיתא בבבא מציעא (נז:). ותירץ, דצריך לומר דכוונת הרשב"ם, על עומרי השדה התלושים, או על קמה העומדת ליקצר מיד.

אך הקשה על המשך דברי רשב"ם, דכתב, דנעשו שומרי שכר זה על זה להתחייב באונסים, הרי קיימא לן דשומר שכר אינו חייב אלא בגניבה ואבידה.

יב גמ', וכיון דאסהיד דלאו דלוי הוא היכי מצי מפיק מיניה. כתב הנמוקי יוסף (כג: מדפי הרי"ף) בשם הרי"ף, דמהא דבעינן למימר שאם היה מעיד שהיא של לוי היה יכול להעיד עליה, כיון דלא מצי הדרא, שמעינן, דפסול נוגע בעדות אינו כפסול קורבה, דאילו קרוב אינו מעיד כלל בין לזכותו בין לחובתו, אבל מאן דאית ליה צד נגיעת עדות, כל שהוא מעיד בענין דלא מטי ליה שום הנאה מקבלין עדותו וכשר, דהא הכא נמי נהי דאילו מעיד דלאו דיהודה היא הויה נוגע בעדות ואי אסהיד דלוי היא מקבלין מיניה. אבל הקצות החושן (סימן לו סק"ט), הביא משו"ת מהרא"ש (כלל ו סימן כא), דלא כתב כן, והכריע הקצות

הקצות החושן (סימן לו סק"י), והביא להוכיח כדברי רבינו יונה, מדברי הרשב"א בגיטין (נה: ד"ה ואי), גבי גנב וגולן דיכולים להקדיש משום דהוי יאוש ושינוי השם, דאף דהיכא דאכתי לא קנה אין לו כח להקדיש, מכל מקום כיון דיקנה מיד אחרי הקדשו, הקדשו וקניינו באים כאחד, וכמו כן הכא, אחרי שיסתלק, איכא עדים ויכול להוציאו בדיינים, סילוקו ורשותו באים כאחד. מיהו כתב, דהני מילי בשותפים דנגנב להם קרקע, אבל גבי מטלטלין דמבואר לקמן בגמרא, דיכול להסתלק אחד מבני העיר מספר תורה שנגנב מהם, קשה, דאפילו אחרי שיסתלקו עדיין אינו ברשותם, דגם היכא דיכול להוציאו בדיינים, עדיין אינו יכול להקדישו ולהקנותו, אם כן היאך יכולים להסתלק, (וכן הקשה הגרע"א בגליון הש"ס שם). ותירץ, דאפשר דכוונת הגמ' דיתנו חלקם לגנבים עצמם, ולגנב ודאי מהני נתינה אף על גב דלאחר אינו יכול ליתן. ומיהו הקשה, דמפירוש הרשב"ם ד"ה ליסתלקו שכתב 'ויקנו מידם' לא משמע כן, ואי לגנב לא בעי קנין דווכה בדיבור כיון שהוא תחת ידו, ועוד דהגנב לא ירצה במתנה זו כי היכי דלא ליהוי סהדי עליה.

ד רשב"ם ד"ה וכי קנו מידו, בתוה"ד, ולא יהיה לזה רשע ולא ישלם כדלקמן בשמעתין. והקשה הרי"י מיוגש לקמן (מה:), היכי חיישינן ליה בעדות שקר כי היכי דלא ליהוי לזה רשע ולא ישלם, והא רשע דעד שקר טפי חמיר ואלים מרשע דלזה רשע ולא ישלם. ותירץ, דהא דלא ניחא ליה למיהוי לזה רשע אין הכוונה כלפי שמיא, אלא דלא ניחא ליה דקרו ליה אינשי רשע. עוד תירץ, דפסול נוגע אינו משום דחיישינן שמשקר, אלא דכיון שיש לו הנאה מהעדות, הוי ליה כמאן דמסהיד לנפשיה ולא מיקריה עד כלל. וכן כתב במהר"ם (שם). ועיין בהרמב"ן והרשב"א שם שהביאו קושיית הרי"י מיגאש ולא הביאו אלא את תירוצו הראשון. והוכיח מכך הש"ך (סימן לו, א) שסברו שפסול נוגע אינו אלא משום חשש משקר ולא משום שהוא בעל דבר. עיין שם.

ה תוס' ד"ה וליסלקו בי תרי מנייהו, וא"ת והא בעינן וכו'. הרשב"א הביא לתרץ בשם הראב"ד, דנוגע אין לו שם עדות כלל, דאין אדם מעיד לעצמו, ורק אחרי שמסתלק חל עליו שם עד, ואם כן הוי ליה תחילתו בכשרות. והרשב"א האריך להשיג על דבריו. עוד הביא הקובץ שיעורים (אות קעט) לתרץ בשם המרדכי, דמהני סילוק, ולא מיקרי תחילתו בפסול, משום דמתחילתו היה בידו לסלק עצמו. וביאר כונתו לפי מה שכתב הרשב"ם לקמן (קכח: ד"ה בפסלות, בטעמא דבעינן תחילתו בכשרות, משום דכתיב "או ראה", דבעינן שיהיה ראוי להגדה בשעת ראייה, וכיון דבידו להסתלק מקרי ראוי להגדה. ועיין בהיד רמה (אות קל).

ו בא"ד, בתוה"ד, ואומר ר"י דלא שייך תחילתו בפסלות הכא כיון שאין פסלות תלוי בגוף אלא בממון. וביאר הרמב"ן, דדין תחילתו בפסול הוא דאין יכול להעיד למי שהיה פסול לו בשעת ראייה, אבל הכא אינו פסול לשאר בני אדם אלא פסול לגבי ממון זה בלבד, כיון שהוא נוגע לו, ואחר שנסתלק מממון זה יכול להעיד עליו.

ז גמ', שאני ספר תורה דלשמיעה קאי. וכתב הקובץ שיעורים (אות קפ), דאף דמצוות לאו ליהנות ניתנו, וקיום המצוה לא חשיבי הנאה. מכל מקום לענין עדות מיקרי נוגע, כיון שרוצה לצאת ידי חובתו. והקשה, מגמ' דידן על שיטת המוהרי"ט המובא בקצות החושן (סימן לו סק"ד) דדוקא בנגיעת ממון מיפסיל, דהכא כיון שנסתלק תו ליכא נגיעת ממון, והביא מהיד רמה (סימן קנט) דכתב

שפירש כן משום וכו'. והנמוקי יוסף (דף כג: מדפי הרי"ף), ביאר בשם ר' יהודה **בן הראש** שהטעם דכתב רשב"ם שמכרה בלא אחריות, משום דאי מכרו שלא באחריות, לא הוה שינוי רשות, וכאילו היא ברשות גולן, ולכך לא היה יכול להעיד עליו דהדרא ליה. וכן כתבו תוס' **בבבא קמא** (סו.) **ד"ה ש"מ**. והקשה **הש"ך** (סימן לו סקכ"ט) הקשה על דברי התוס', וכי בשביל שאין הפסד ללוי יוציאנו מידו, הלא כבר קנאו ביאוש ושינוי רשות, ודילמא לוי רוצה בגוף החפץ ולא בדמיו. ועוד, דדלמא לא ניחא ליה ללוי למיקם בדינא ודיינא עם ראובן, או שמא לא יהיה לו לראובן שלום. ועל דברי הנמוקי יוסף תמה, דמה ענין אחריות לשינוי רשות. ולכך כתב, דלולי דבריהם היה נראה לומר דמה שכתב רשב"ם דמכרה שלא באחריות, לרבנות קאמר, דמיירי אפילו שלא באחריות. ובחשושי רבי שמעון שקאפ (סימן כח) יישב, דכוונת התוס', דאף על גב דקנה ביאוש ושינוי רשות, מכל מקום אמדינן לדעתו של לוקח שאם היה יודע שגזולה הפרה ביד ראובן, לא היה לוקחה, דלא ניחא ליה שיהיה הוא מסייע לידי עבירה. וממילא בטל המקח למפרע ואין כאן שינוי רשות, ומשום הכי מפיק לה שמעון מלוי. והיינו דווקא אם לקח באחריות דאם יתבטל המקח למפרע לא יהיה הפסד ללוקח. אבל אם לקחה שלא באחריות דאם יתבטל המקח למפרע יהיה לו הפסד לגמרי, בכהאי גוונא ליכא אומדנא, דאף שאם היה יודע מתחילה לא היה לוקחה, מכל מקום באופן הוה שנעשה שלא מדעתו רוצה שיתקיים המקח.

ב) בא"ד, וקשה לר"י דבירושלמי אמר דיאוש מועיל בקרקע וכו'. ובתוס' **סוכה** (ל: **ד"ה ורקע** דחה הראייה מהירושלמי. ובעליות רבינו יונה ביאר, דהא דלא מהני יאוש בקרקע, שאין אדם מתייאש בלבו מן הקרקע אף על פי שאומר שאומר בפיו שנתיאש, שהרי מצפה שהוא או בניו יוציאו הקרקע בדין מיד הגולן. ורש"י בסוכה (שם) **ד"ה ורקע אינה**, כתב, דלא מהני יאוש בקרקע, משום דנלמד מקרא **בבבא קמא** (קז.). ובפני יהושע (שם) תמה, דלא נלמד שם אלא דקרקע אינה נגזלת, ולא מיירי התם כלל לענין יאוש. ועיין מה שכתב **הנתיבות המשפט** (סימן שעא סק"א).

ג) בא"ד, וגבי עבד אמרינן בהשולח דמהני ביה יאוש אע"ג דאיתקש לקרקע. **בעליות רבינו יונה** דחה הוכחת התוס', לפי מה שכתב, דכיון דכל הטעם דלא מהני יאוש בקרקע הוא משום דלא מתייאש בלבו, אם כן בעבדים דלא שייך טעם זה דאפשר להבריחם, מהני יאוש.

ד) בא"ד, שם. בחשושי רבנו חיים הלוי (פ"ט מגזילה ה"א) הקשה, מהא דמבואר **בבבא קמא** (צו.) דאין שינוי בעבדים, ומאי שנא יאוש משינוי. ותיירץ, דשינוי עיקר קנינו הוא קנין של גזילה, ומדינים האמורים בגזילה, מה שאין כן יאוש עיקר קנינו אינו דין קנין של גזילה, וכמבואר בבבא קמא (סו:) דקנינא דיאוש בגזילה ילפינן ליה מאבירה, ושם הוא עיקר קרא דיאוש, ואם גם ילפינן גזילה לדין יאוש אבל אין עיקרו מדין גזילה, ורק דאמרינן דגזילה היא גם כן כאבידה לחשבה אינה ברשות בעלים שיהא נוהג בה דין יאוש. ובוה יישב שיטת רשב"ם **ד"ה ופרקינן**, דבעבדים דאין נגזלים, היינו דווקא לענין דינים המסויימים בגזילה, ולא חיילי בהו קנינים של גזילה, וממילא דלית בהו קנין שינוי, דהוא נמי מדיני גזילה. אבל יאוש, דדינו נוהג גם באבידה, ולא מתחשב מדיני גזילה, ורק מעשה גזילה בלבד הוא דבעינן כדי שיהא נוהג ביה דין יאוש, מזה לא אימעוט עבדים, ושפיר נקנין ביאוש.

החושן כדעתו, לפי מה שכתב בסימן לד' (סק"ד), דנוגע אינו פסול משום משקר אלא משום קרוב, ואם כן הוא פסול בין לזכות בין לחוב, והא דנאמן לחייב עצמו, הוא משום דהתורה נתנה נאמנות על כל אדם לחייב עצמו. והא דמבואר בסוגייתנו דנאמן להעיד דהוה של ראובן, הוא משום דבעדותו הוא כמסלק עצמו משדה זו, ואפילו אם יהיה עדים ששדה זו שלו יהיה נאמן, דנאמן על עצמו יותר ממאה עדים, אלא דכל זמן דאסהיד דלאו דיהודה אמרינן דהוי נוגע, כיון דיש לו עדים שהוא שלו ויכול להוציאו, וכשמעיד דלוי הוא אמרינן דלא שייך ביה כלל ועדיו עדים פסולים, כיון דנאמן על עצמו יותר ממאה עדים. ועיין עוד **בש"ך** (שם סק"א), שהאריך להוכיח כדברי הנמוקי יוסף, אפילו אם נימא דפסול נוגע הוה משום אדם קרוב אצל עצמו.

יג) גמ', ובהיה זכותא דמפיק ליה מלוי ליפקיה מיהודה. הקשה הרשב"א, היכי מקשה הכי בהדיא, והא איכא אנפי טובא דמפיק לה מלוי ולא מצי מפיק לה מיהודה, כגון דעידי שמעון קרובים ליהודה ורחוקים ללוי. (ועיין בתומים (סימן לו סק"כ), שהקשה, דמה ירויח שמעון אם תהיה ביד לוי ויוכל להוציאה ממנו, והרי אחר כך ישוב יהודה ויביא עידי אבות דשלו הוא, דמה שלא קיבלו עדותם מתחילה הוא משום עדותו של שמעון, והרי עכשיו הוברר שהיה נוגע, ושמעון לא יוכל להביא עדיו שהרי הם קרובים ליהודה, עיין שם מה שתיירץ). אי נמי כתב הרשב"א, כגון ששמעון מצטרף עם אחד לפסול עדיו של יהודה, אי נמי שיש עידי אבות ליהודה ולא לשמעון, אלא שיש לו עדים שראובן גולה ממנו. ותיירץ, דבעיא בעלמא היא דקא בעי, כי היכי דלפרשה.

יד) רשב"ם ד"ה ומקשינן, בתוה"ד, ומשום הכי פסלינן להאי עדות דאיכא למימר שזהו מחשבתו של שמעון ואין לנו וכו'. וכן כתב הרשב"א, דלאו דווקא דידעינן באלומתיה דיהודה, אלא דמיחש הוא דחיישינן דילמא האי נייה ליה והאי קשה ממנו. אבל הביא דהר"ח פירש, שיהודה גברא אלימא ולוי אדם נוה, וכן כתב הרי"ף (כג: מדפי הרי"ף). והעליות דרבינו יונה כתב, דחשש זה אינו אלא לפי האי אוקימתא, אבל לשינויא בתרא בגמרא לא חיישינן להא חששא, וכיון דהוה ספיקא דדינא אי חשיב נוגע, אין מקבלים העדות לכתחילה, ואפילו דספק עדים פסולים כשרים, היינו דלא מפקינן ליה מחזקתם מספקא, אבל הכא לא בעינן למיפסל לשאר עדויות, אלא דחיישינן שמא נוגע בדבר הוא. ומכל מקום, אם כבר קיבלו עדותם אין מוציאים הקרקע מיוד דיהודה, דשמא הוה עדות.

טו) גמ', כגון דאית ליה סהדי למר ואית ליה סהדי למר. הקשה העליות דרבינו יונה, בשעה שבא שמעון לתבוע מלוי, יחזור יהודה ויטעון ללוי ממה נפשך אינה שלך אלא או שלי או של שמעון, ואם כן עליך להוציא הקרקע ויהא הדין בינינו כל דאלים גבר.

טז) רשב"ם ד"ה ואי בעית אימא, בתוה"ד, וגבי נכסי דבי בר שטיא אמר נמי אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה. הקשה הקובץ שעורים (אות קפב), דאינו שייך לכאן, דהתם אדרבא לא מוקמינן בחזקת המוחזק, אלא בחזקת מרא קמא, ואף על גב דאין קושיא משם, דהכא ליכא מרא קמא, על כל פנים אין ראייה משם.

דף מד ע"א

א) תוס' ד"ה דוקא מכר, פ"ה וכגון שמכר ראובן ללוי שלא באחריות, ונראה

הדרגת היוזמי

מסכת בבא בתרא דף מד – דף מה

מז תשרי – יז תשרי התש"ע

למוכר יוכל הבעל חוב לגבות ממנו. מה שאין כן בהקדש, השיעבוד נפקע על ידי ההקדש, דאפילו אם אחר כך נעשה בעל מום ופדהו המקדיש, אינו חוזר לשיעבודו הקודם. ומסיק, דשמא דעת תוס', דגם בהקדש אינו מפקיע השיעבוד, אלא שאי אפשר ליגבות מהקדש וכמו במכירה.

יא) רשב"ם ד"ה ומקשינן, בסוה"ד, אבל אקני ליה מטלטלי גרידא כו' דכל דאי ל"ק דאסמכתא כו'. הקשה הרש"ש, דגם אגב מקרקעי הוה אסמכתא, ולכן אר"ח והוה דכתב ליה דלא כאסמכתא, ואם כן אפילו אקני ליה מטלטלי גרידי יועיל לכתוב דלא כאסמכתא. אלא על כרחך כתב, דהטעם דמטלטלי גרידא לית ליה קלא, וכמו שהובא לעיל אות ז.

יב) גמ', והוא דכתב ליה דלא כאסמכתא ודלא כטופסא דשטרי. ופירש רשב"ם ד"ה דלא כאסמכתא, דכיון דאינו אלא שעבוד ולא מכירה, דמי לאסמכתא, הלכך צריך לכתוב בו דלא כאסמכתא כדי לאלומיה לשטרא. וכתב הרמב"ן, דטעמא דמהני לכתוב דלא כאסמכתא, הוא משום דאינו אסמכתא ממש, אלא אינו אלא דומה לאסמכתא, משום דעיקר שעבודו על הקרקע, דלא הלוהו אלא ליפרע מהם, ורק אם לא ימצא קרקעות יגבה מטלטלין, וכשכותב דלא כאסמכתא גלי בדעתו דעיקר שעבודו אף על המטלטלין. והקובץ שעורים (אות קצא) הביא משו"ת הרא"ש (כלל עב סימן ז), דכל מאי דמהני לכתוב דלא כאסמכתא אינו אלא כששיעבד אגב מטלטלי אגב מקרקעי, אבל אם שעבד רק מטלטלי לא ישתעבד, גם אם יכתוב דלא כאסמכתא, דהא הוה אסמכתא. ומשמע מדבריו, דטעמא דלא מישתעבדי מטלטלי היינו משום דהוה אסמכתא. והקשה, דבשו"ת הרא"ש (כלל עט סימן יב), כתב, דטעמא דלא גבינן ממטלטלי משום דלית ליה קלא, עיין שם מה שתירץ.

יג) תוס' ד"ה והוא דכתב דלא כאסמכתא, מספקא לן אי במטלטלי אגב מקרקעי דוקא או אפילו במקרקעי לחודיה. וביאר המהר"ם, דכל מה שיש מקום לכתוב גם בקרקעות לחודיה, אינו אלא אם לא היה לו קרקעות בשעת ההלוואה, ומשעבד לו על ידי דאקנה, אבל בכל שעבודא דמקרקעי ודאי מישתעבד גם לולי שכותב דלא כאסמכתא.

יד) תוס' ד"ה דלא הוה ליה ארעא מעולם, מכאן תשובה לאומרים דמה שנהגו לכתוב בהרשאות וכו' משום דאין לך אדם שאין לו ד' אמות בא"י א"נ וכו'. הרמב"ן הביא שהוא דעת ר"ת. ותירץ שאלת תוס', דבגמ' דידן איירי דווקא בגר וכדמסיק תוס'. והא דכתבו תוס' דאין לך אדם שאין לו ד' אמות לקבורה, היינו, דאין אדם זוכה בקבורה מחיים.

טו) בא"ד, יש לו קרקע בארץ ישראל וקרקע אינה נגולת. הקשה בקובץ שעורים (אות קצב), הא קיימא לן בגיטין (לו.), דבכיבוש מלחמה אפילו עכו"ם קונה קרקע מישראל, ואם כן אין לנו כבר ד' אמות בארץ ישראל. וכן מבואר ברמב"ם (פ"ז מבית הבחירה ה"ז). ותירץ, דדעת תוס', דשאני ארץ ישראל שאנו מובטחים שתחזור לנו בביאת הגואל אשר נחכה לו בכל יום שיבוא.

דף מה ע"א

א) תוס' ד"ה אי דאית ליה, הוה מצי לשנויי כגון שעשאו אפותיקי דאו לא ההדר אארעא אחריתי דאית ליה. והיינו, דאם עשה שדהו אפותיקי אינו גובה מהמלוה אפילו איכא בני חרי. אבל הרמב"ן (לעיל מד:) פליג, והקשה, דאם איירי שעשאו אפותיקי, לא מצי המלוה לגבות משדה אחר, דהוה כמכר לו

ה) בא"ד, ונראה דמיירי שלא נתייאש וכו'. ומבואר דאם התייאש יכול להעיד דבין כך קנאו, והקשה הנתיבות המשפט (סימן שעא סק"א), דמכל מקום שינוי אינו קונה בקרקע, וכדמבואר בבבא קמא (צו.), ואם כן הוה ליה יאוש גרידא ולא קני לוקח. וביאר, דבבבא קמא מהני יאוש גרידא, דטעמא דלא קני יאוש, אמרינן בבבא קמא (סו.) דהוה משום דבאיסורא אתי לידיה, וכבר נתחייב בהשבה, ולכן בקרקע דאינה נגולת לא מתחייב בהשבה, ומהאי טעמא אמרינן בבבא קמא (ק"ז:) דנטלוה מסיקין או שטפה נהר פטור, מהני יאוש לחודיה.

ו) גמ', וסיפא נמי נהי דמייאש מגופיה מדרמיה מי מייאש. ביאר בעליות רבינו יונה, דאפילו שיוכל לוי לדחותו ולומר אנא אעדי יהודה קא סמיכנא, וממילא לא מרויח שמעון בעדותו כלום. מכל מקום איכא למיחש שיתפשר לוי עם יהודה. ועוד, דאפשר שאיירי דעדי יהודה אין מעידים אלא שגולה ראובן מיהודה, וכשמעיד שמעון ידענא ביה בהאי פרה דלאו דיהודה היא, נמצא שאינו מכחיש עדים שהביא יהודה, אלא דקא מסהיד דלאו דידיה הוי אף על פי שהיתה בידו, ונמצא שישתלם שמעון דמיה מראובן בעדי גזילה ולא יוכל לדחותו כלל.

ז) רשב"ם ד"ה והניח לפניהם, בתוה"ד, ואגב שיטפא דמקשי ליה לרב ששת דמפרש ומוקי לה בגולן קאמר ולוקמיה ביורש, ומיהו ביורש לא מצי לאוקומיה דהא קתני מכר. המהרש"א הביא כאן מדברי הרמב"ן לעיל, דגם כשרצתה הגמ' להעמיד בגולן לאו דווקא, דבגולן לחוד לא מצי לאוקמה דהא קתני מכר, אלא כוונת הגמ' היה להקשות וליתני גולן.

דף מד ע"ב

ח) רשב"ם ד"ה לא מישתעבדא, דלית ליה קלא ולא יזהרו לקוחות. העיר הרש"ש, דאף דהמלוה גופא יש לה קול כיון דבשטר נעשה, ולכן קרקעי מישתעבדי. כוונת רשב"ם, דאף ששיעבד בפירושו מטלטלין בשטר, מכל מקום לא מישתעבדי, דעל השעבוד של מטלטלין אין קול, וכמו דאמרינן בסמוך לענין מטלטלי. ועיקר הטעם דמטלטלי לא משתעבדי דלית ליה קלא להשעבוד, כמו שכתב הטור (סימן ק"ג). ועיין באות הבאה בשם הרשב"א.

ט) גמ', שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה הימנו. ביאר הרשב"א, דאפילו דטעמא דאין גובים ממטלטלי הוא משום דלא סמכא דעתיה דמלוה עלייהו, והכא סמך על השור דעשאו אפותיקי, מכל מקום אינו גובה מהלקוחות, דלמגיבי מלקוחות בעינן שיהיה קול לשיעבוד, ובמטלטלי ליכא קול אפילו דעשאו אפותיקי בשטר. וכיון דכל הטעם משום קלא הוא, גובה מן היורשים, דביורשים לא שייך טעמא דקלא, וכל מה שלא משתעבדי מטלטלי דיתמי אינו אלא משום דבדרך כלל אין סומך המלוה אמטלטלי, והכא סמך עליו, דעשאו אפותיקי. והוסיף, דאפילו בלא אפותיקי, אם שעבד בפירושו המטלטלין, גובה מהיורשים. אבל הר"ן בשם הרא"ה כתב, דכיון דידוע המלוה דאין קול, לא סומך דעתו עליה, דסבור שיברחו וימכרו, דהא לא ידעינן שעבודא דאית עליה, ולכך אינו גובה אפילו מיתמי. ועיין בריטב"א.

י) תוס' ד"ה שורו אפותיקי ומכרו, הא דלא חשיב מכר בהדי הקדש דמפקיע מידי שיעבוד וכו'. ובקובץ שעורים (אות קצ) הקשה, דלכאורה אינו דומה מכר להקדש, ושני דינין חלוקים הם ולא שייך למיחשביניהו אהדדי, דבמכר אין השיעבוד נפקע, אלא דאי אפשר לגבות מלוקח, והיכא דיחזור הלוקח וימכרנו

ניכר שהוא משקר, לכך הוא מזכיר עדים שמתו כבר. והרשב"ש כתב, דנראה מדברי רשב"ם דסבירא ליה כמו שכתב הר"ן בשם הרשב"א, דאפילו אם יטעון כך לא יהיה נאמן, ומשום, דדווקא היכא דמייחד עדיו, והם עתידין לחזור, הוא דנאמן משום דמירתת ולא משקר.

ז) רשב"ם ד"ה אבל מסר לו שלא בעדים, בתוה"ד, אבל אחר מסרו לי שמכרתו לו והוא מכרו לי כי אמר ליה נמי אתה מסרתו לי ומכרתו לי נאמן בהאי מיגו. והקשה התוס' רי"ד, מדוע כשטוען אתה מכרתו לי נאמן רק על ידי מיגו, וכשטוען אתה מכרתו לאחר שמכרה לי מהימן בלא מיגו. ולכך כתב דלא גרסינן בגמ' "מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם", דבאמת נאמן בלי מיגו. ח) תוס' ד"ה אבל מסר לו, בתוה"ד, אלא ה"פ מתוך שיכול לומר לא היו דברים מעולם וכו'. ובעליות רבינו יונה כתב, דהא דאיצטריך רבה לומר דהיה יכול לומר להד"ם, היינו היכא שטען לקוח הוא בידי אחר שמסרתו לי בתורת אומנות, דסתמא בהכי עסקינן, דומיא דמסר לו בעדים שהוא טוען אחר כך לקחתיו, ובכהאי גוונא ודאי אלמלא טעם מיגו לא היה נאמן, כיון דריע תפיסתו, דבתורת אומנות בא לידו.

דף מה ע"ב

ט) תוס' ד"ה אי הכי, [נמשך מעמוד א'], בסוה"ד, ור"ת דחק לפרש ואין נראה כלל לר"י. במלחמות ה' (דף כה: מדפי הרי"ף) כתב, דר"ת רצה לפרש כביאור הרי"ף בסוגיין, דאביי גופא סבירא ליה דאינו נאמן במיגו, ואפילו בלא ראה בידו, אין נאמן לומר החזרתיו כל זמן שהפקידו בעדים. והיכא דליכא אף עדים שהפקידו בידו, כתב הבעל המאור, דבכהאי גוונא גם הרי"ף מודה דנאמן במיגו. והרמב"ן במלחמות האריך להוכיח דאפילו בכהאי גוונא לא נאמן, ומשום, דסבר הרי"ף, דאין אומן נאמן כלל במיגו, וכשרוצה להחזיק בדבר שיכולים לחשוש שמסרו לו כדי לתקנו, אינו יכול להחזיק אלא על ידי ראיה.

י) גמ', מיתבי אביי ראה עבדו ביד אומן. ופירש רשב"ם ד"ה ראה, דאיירי דהחזיק האומן ג' שנים, דבלאו הכי גם אחר לית ליה חזקה. וכתב בעליות דרבינו יונה, דמהא שמעינן, דאומן אין לו חזקה אפילו דהחזיק במטלטלין ג' שנים. ואפילו דיש מקום לדחות ולחלק, דשאני עבד, דאדם עשוי למוסרו לאומן ללמדו אומנת ג' וד' שנים, אפילו הכי מסתברא דראה טליתו דסיפא דומיא דרישא הוא דמייירי לאחר ג' שנים. ומסיק, דיש להוכיח ממתניתין דאיירי עד השתא בחזקת ג' שנים, דלאומן ליכא חזקה אפילו לאחר ג' שנים.

וכן הביא הטור (סימן קלג) בשמו, אבל הביא דהעיטור פליג.

יא) תוס' ד"ה המפקיד, בתוה"ד, הוה מצי אביי למיפרך ליה אי הכי בעדים נמי ליהמניה במגו דאי בעי אמר נאנסו אלא דלא אסיק אדעתיה וכו'. הקשה המהרש"א, דלפי מה שכתב תוס' בסוף הדיבור, דמה דפריך ליה אביי נמי מראה עבדו אף על גב דאיכא תנא דאית ליה המלוה בעדים דצריך לפרעו בעדים, הוא משום דאיכא כאן מיגו דנאנסו, ולכולי עלמא אמרינן האי מיגו, קשה, דהוה ליה לאביי למיפרך בפשיטות, דלהימניה במיגו דאי בעי אמר נאנסו.

יב) גמ', אומן אומר ב' קצבת לי והלה אומר לא קצבתי לך וכו' נשבע ונוטל עבר זמנו וכו'. הרמב"ם (פי"ט מטוען ונטען ה"ח) כתב, שהאומן נשבע בנקיטת חפץ ונוטל כדרך כל הנשבעין ונוטלין. והקשה הנמוקי יוסף (דף כה: מדפי

שדהו שלא באחריות, וממילא לא ירויח במה שתישאר ביד הלוקח. וכן כתב בעליות דרבנו יונה. והריטב"א כתב, דכל היכא דאיכא בני חרי אין גובה המלוה ממשועבדים, אפילו אם עשה אחת משדותיו אפותיקי מפורש. ובקובץ שעורים (אות קצג), הסתפק, האם דעת התוס' דכל היכא דעשה אחד משדותיו אפותיקי גובה ממנו אפילו באיכא בני חרי, או דכוונתו דווקא היכא דעשאו אפותיקי מפורש. והרמ"א (סימן קיז ס"א) פסק כתוס'. ועיין בסמ"ע (סימן קיז סק"א).

ב) תוס' ד"ה מאי נפקא מיניה, תימה דנ"מ שיפטרנו אותו אם יתעשר ושמא בשביל כן וכו'. הקשה בקובץ שעורים (אות קצד), דלעיל (מג). אמרינן דלא מהני דישלמו ב' מבני העיר מה שחייבים לשלם משום דחיישינן דכיון דרווח רווח, ומבואר, דחיישינן שיעידו בשקר אפילו דאינו אלא חשש דלהבא, וכדהסביר שם המהר"ם (אות ד). ותירץ, דהכא קיל טפי דאינו אלא ספק, שמא אין לו בעל חוב כלל. אבל התם, ודאי איכא רווח להבא.

ג) גמ', דאמר לא נחא ליה דלהויה ליה רשע ולא משלם. עיין לעיל (מג). אות ד) דברי הרי"י מיגש, דאף דאם יעיד בשקר ויעבור על עדות שקר יהיה רשע דאורייתא, מכל מקום חיישינן דלא בעי למיחזי רשע בעיני הבריות, ולכך יעיד עדות שקר שלא ידעו הבריות, להנצל מלעז הבריות. וכן כתב הריטב"א בסוגיין. והקשה הקובץ שעורים (אות קפו), דאפילו אילו נימא דלוח רשע חמור יותר, מכל מקום לא שייך כלל לומר שישקר כדי שלא יהא לוח רשע, דאם הוא משקר והשדה היא של מערער, אין כאן פירעון כלל, ואכתי הוה לוח רשע, שהטעה את בעל חובו ופרע לו בשדה גוולה. וכתב, דשמא יש לומר, דמייירי שהשדה באמת היא שלו, אלא שאין לו עדים לברר כן לפני בית דין, והוא מעיד עדות שקר כדי לזכות בבית דין, ואפילו כהאי גוונא איכא איסורא להעיד שקר דאף שהדבר אמת, אין לעשות אלא בעדות כשרה, כמבואר בשו"ת הרשב"א (ח"ג סימן פ"א).

ד) גמ', דינא הוא דמפצי ליה מיניה. וביאר רשב"ם ד"ה ואניס ליה, דכיון דלא אנס אלא החמור בלי האוכף וכדלקמן, דמוכח מילתיה דדידיה הוא, לכך דינא הוא דצריך המוכר לדון עם העכו"ם ולהוציא מידו. וכתב הריטב"א, דודאי אין חיוב אחריות אלא כשיטרפנו ממנו בדין, דאונסין וגזל לא מקביל עליה בלשון אחריות, וכדכתבו תוס' ד"ה דינא, אלא רק חיוב עליו לדון עם האנס. ומסיק, דמכל מקום קיימא הלכה כאמימר וגם ללכת לדון אתו אינו מחוייב, כיון דסתם עכו"ם אנס הוא.

ה) תוס' ד"ה דינא הוא דמפצי ליה, בתוה"ד, וי"ל דמייירי כגון דבדיני עכו"ם דן עמו וכו'. הקשה הכסף משנה (פי"ט ממכירה ה"ד), דאם כן למה קיימא לן כאמימר בהא, הרי קיימא לן דדינא דמלכותא דינא. ותירץ האור שמח (שם), דדינא דמלכותא דינא היינו דיש כח ביד המלכות להוציא ממון מזה לזה, אבל אין כח של פסק על פסקם, ולכך עדיין אינו בירור שטרפה בדין ולא מצינן לחייב משום כך המוכר. ועיין בקובץ שעורים (אות קצה), דכתב נמי לדברי תוס', סבירא ליה להאי מאן דאמר, דאפשר לסמוך על פסקי בית דין של עכו"ם.

ו) רשב"ם ד"ה אלא שמסר לו בעדים, בתוה"ד, דמילתא דעבידי לגלויי לא משקר איניש פן יעשה בדאי היום וכו'. והרא"ש (סימן מו) הוסיף, דאפילו דיכול לטעון שפרע בפני פלוני ופלוני שמתו, מכל מקום אין זה מיגו טוב, כי יאמרו

הדרה היוזמי

מסכת בבא בתרא דף מה – דף מו

יז תשרי – יח תשרי התשע"ע

מיייתי רבא ממתניתין, דמבואר דאינו נאמן דוקא אם ראה קודם שהגיע לבית דין, ולא כשמראהו כשמגיע לבית דין.

ז) בא"ד, אבל אי הוה טעין לקוח כו' דירא לומר כן הואיל ויש עדים כו'. וביאר המהרש"א, דהוה ליה כעין מיגו דהעזה. וכן כתב בהגהות אשר"י (אות מז), דאחד שראה טליתו ביד אומן, אף על פי שלא היה ראייה של טביעות עין, מכל מקום אינו יכול לטעון לקוח הוא בידי במיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך, דהוה ליה מיגו דהעזה, ורק היכא שטוען בהדי החזרתיו לך, וההוא דראו עדים אחריני נינהו נאמן.

דף מו ע"ב

ח) גמ', אריס אין לו חזקה וכו' אמר רבי יוחנן באריסי בתי אבות. ביאר בעלויות רבינו יונה, דאיירי דהעדים מעידים על כניסת הפירות בבית, דבלאו הכי אינו ראייה דנחית לכולה, דסתם אריס עובד בכל השדה. ולפירוש זה הא דקאמר רבי יוחנן דאיירי באריסי בתי אבות, היינו דדרך אריסים אלו להכניס כל התבואה לבית, ואחר כך ליתן חציו לבעל הבית, ודלא כפירוש רשב"ם ד"ה א"ר יוחנן, (ועיין באות הבאה). וכן הא דאמר רב נחמן לקמן, דאריס הוריד אריסים תחתיו אית ליה חזקה, אינו אלא משום דהאריסים שהוריד תחתיו מכניסים כל הפירות לבית. וכן, הא דאריס שחלק לאריסים אין לו חזקה, היינו משום דאינו מחלק אלא חלקו אבל לא חלק בעל הבית.

ט) רשב"ם ד"ה א"ר יוחנן, בתוה"ד, ואותן אריסים נוהגים לאכול כל הפירות ב' וג' שנים ואחרי כן יוכלו הבעלים. והקשה הרשב"א, דהא אמרינן בסמוך (לקמן מז), דבן אריס יש לו חזקה, ולרשב"ם אף בנו אין לו חזקה דהא גופו אריס. ולכך ביאר, דאריסי בתי אבות אי אפשר להחליפן כל ימיהם, אבל לאחר מיתה מסלקים את הבנים. ולדברי רשב"ם לקמן (מז). ד"ה אבל בן, דביאר דהבן אינו אומן, לא קשה מידי, ודווקא בכדאי גוונא בן אריס אית ליה חזקה.]

י) גמ', הא דאית ליה פירי בארעא הא דלית ליה פירי בארעא. עיין פירוש רשב"ם ד"ה הא ותוס' ד"ה הא. ותמה הרשב"א, למה יטול הנגול חלק האריס מן הפירות, הא ארעא לאריסי קיימא, וצריך ליתן לו כשאר אריסים, כדין יורד לשדה חבירו שלא ברשות בשדה העשויה ליטע, דמשלם לו שכרו משלם. ועוד, דאם כן אם ליכא פירי בארעא ולא טרח בה האריס כלום בשנה זו, למה יעיד, והרי מעמידו הנגול בדין על הפירות שאכל בשנים שעברו. ולכך ביאר, אית ליה פירי בארעא, עדיין הפירות צריכים לקרקע לא יעיד, שאם יסתלק לא יטול אלא לפי שבחו שהוא עתה ויפסיד השבח שהיה עתיד לגדול, וכדאמרו בבא מציעא (קט):. ואי לית פירי בארעא יעיד, דמענתה אין שום הפסד לארי, אם תצא מתחת ראובן וישוב ליד שמעון, דבכהאי גוונא יצטרך הנגול לשלם לאריס לפי מה שהשביח.

יא) גמ', עמלק סימן. העיר ההגהות יעב"ץ, חדוש הוא שנתנו סימן כזה במי שנאמר בו תמחה את זכר עמלק, ואולי מצאו בו רמז מאי דסיים קרא "לא תשכח", שתיבת "לא" מופסת בטעם טפחא, להורות שיש בו מקום גם לשכחה, ולהתיר להשתמש בו לאוקמיה אנירסא. וכיון דכל מה דאסר רחמנא שרי חולין (קט):, התירו להכניס מנוול לבית המדרש לשבר כחו ולהוציא ממנו ניצוץ דקדושה שבו.

יב) תוס' ד"ה לוקח ראשון, בתוה"ד, וקשה לר"י דאם כן אפילו אית ליה ארעא

הרי"ף), דמדקתני סיפא נתנה לו בזמנו נשבע ונטול, משמע דברישיא שהטלית ביד אומן נטול בלא שבועה.

יג) תוס' ד"ה אי דאיכא עדים, בסוה"ד, ואין להקשות במאי דמשני אביי אמאי נקט בסיפא נתנה לו הוה ליה למיתני ראהו בידו אע"פ שהטלית ביד אומן. והמהרש"א יישב, דלרבותא נקט נתנה לו, אף על פי שיכול לומר לא שכרתין מעולם, הכא נשבע ונטול, כמו שכתב תוס' לקמן, והך מילתא לא הוה שמעינן מראהו בידו דלא שייך לומר לא שכרתין מעולם כיון שהוא ביד האומן ותקנו.

דף מו ע"א

א) גמ', וקתני אומן מהימן מיגו דאי בעי אמר לקוח הוא בידי. הקשה הרשב"א, למה ליה לרבא לאורוכי בלישנא ולמימר מאי טעמא לאו מיגו דלקוח, הא על כרחין כל דמוקמת לה בראה ליכא טעמא אלא משום מיגו דלקוח. ותירץ, דהוה מצי לפרושי טעמא משום דקציצה לא דכירי ליה אינשי, וכיון דלא דכיר לה בעל הבית ועוד שהטלית ביד אומן, הרי הוא נאמן, או יפרע בעל הבית או ישאר טלית ביד אומן. והא דלא אוקמיה באמת בהכי, הוא משום דשמואל סבירא ליה דקציצה מידכרי אינשי.

ב) תוס' ד"ה אי דאיכא, ונראה דבראה מייירי דאי בלא ראה אומן נמי יש לו חזקה מיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך. והרשב"א הוסיף, דלא קאמר רבא אי דאיכא עדים וראה, הוא משום דרצה להקשות אתרי לישנא דרבא, והכי קאמר, אי דאיכא עדים ולא ראה, והמפקיד אצל חבירו בעדים צריך להחזיר לו בעדים, כדסבר רבא מעיקרא, אחר אמאי מהימן, אלא לאו דליכא עדים וראה וקא תני אומן אין לו חזקה, הא אחר יש לו חזקה.

ג) גמ', וכי אין אדם עשוי אדם עשוי לומר לאומן מכור לי טליתי. וכתב רשב"ם ד"ה וכי אין, היילכך איכא למימר שהאומן מכר טלית אחת שהוא מתקן במצות בעל הבית שצוה לו למוכרו וטעה האומן. והריטב"א כתב, דאמרינן דמסתמא ודאי כך היה המעשה. והקשה התורת חיים, לרשב"ם, דמותר להשתמש אף דאינו אלא ספק, אמאי אמרינן לקמן דלא שניא אלא אם האומן מסר, אבל אם מסרו אשתו ובניו לא, וביאר רשב"ם ד"ה אבל דבכהאי גוונא איכא למימר מיטעא טעו, דמאי שניא האי ספק דמותר להא ספק, ונשאר בצריך עיון.

ד) גמ', שם. הקשה הרא"ש (אות מז), היאך משתמש בו שמעון על ידי מסירת האומן, והלא אם לא ירצה הלוקח בטלית שהיה סבור שהוא של שמעון יכול להחזיר הטלית, ונמצא משתמש בטלית של ראובן שלא מדעתו. ותירץ, כיון שהיה ראובן דחוק למעות ומכר טליתו, אינו מקפיד אם ישתמשו בו אחרים, שגם הוא משתמש במעות.

ה) גמ', א"ל אביי לרבא תא אחזי לך רמאי וכו'. הקשה הרשב"א, אטו אביי לא ידע דראה תניא, והא איהו דאותיב מיניה לרבה. ותירץ, דאביי סבירא ליה דכיון דניכר שרמאים הם, כייפינן להו לאפוקיה דליחזיוה, וקאמר רבא דכיון דאם יראה אותו לבעלים לא יהיה נאמן גם על קציצתו, וכדקאמר לעיל, לא כפינן ליה להוציא.

ו) תוס' ד"ה שפיר קאמר ליה, בתוה"ד, תימה לרשב"א דמאי בעי למימר וכו'. בהגהות הגר"א (חו"מ סימן עב אות ק"ז) תירץ, דמייירי שמתחילה טען מחוץ לבית דין לא היו דברים מעולם, וכשבאו לבית דין הודה שהחפץ שלו, אלא, דטוען על הקציצה, ונאמן במגו דאכתי היה טוען לא היו דברים מעולם. ולכך

(טו) תוס' ד"ה לוקח [השני], קשה לרשב"א אמאי לא קאמר לוקח מעיד למוכר. ותירץ הקצות החושן (סימן לו סק"ז), דבמוכר גופא אפילו אי אית ליה ארעא, מכל מקום כיון דהלוקח נוטל מן המוכר כל השבח שהשביח, משום הכי לא סגי בארעא אחריתי, דהשבח אין לו קצבה. מה שאין כן בלוקח שני דאין גובין שבח מנכסים משועבדים. אבל התיבות המשפט (שם סק"י) נקט, דנראה מדברי התוס' שלוקח מעיד למוכר, ואם משום השבח שאין לו קצבה, משום כך לא נעשה נוגע בעדות, וכדביאר שם (בסק"ו) שמלוה מעיד על מטלטלין של לווה וכן במלוה על פה משום דליכא למיחש אלא בדבר שיש עליו שיעבוד, והוא הדין בשבח שאין עליו שיעבוד. וכן נקט בחידושי החתם סופר לעיל (מה). עוד כתב התיבות המשפט (שם סק"א) בשם התומים (סק"ח), דלעולם לא נפסל בשביל שבח לעדות, דאי לא תימא הכי אפילו נשאר קרקע ביד מוכר לא יעיד לו, דהא אם יצאה הגזילה מתחת ידו ויטרפנו הלוקח שני מיד המוכר, שוב לא יהיה לראשון אחריות על השבח משדה זו, כיון שהיא כבר משועבדת תחת יד הלוקח שני. [אמנם לפירוש רשב"ם אין ראייה, שאין החשש משום גזילה].

אחריתי נמי דכי היכי דחייש לבעל חוב קטן הכי נמי ניהוש לבעל חוב גדול שיהא חובו כנגד שני הקרקעות. וכן הקשה הרשב"א, אלא דכתב דניהוש שמא אית ליה כמה בעלי חובות. ותירץ הרמב"ן בשם הר"י מיגש, דמיירי הכא שהיה חוב ידוע כשיעור אותו קרקע. ועיין באות הבאה. (ג) בא"ד, ואם תאמר ומלוה וערב כו' כדחיישינן לחד נגול גבי לוקח כו'. כתב המהרש"א, דלפירוש רשב"ם ד"ה ארעא לא קשיא להו אמאי לא חיישי במלוה וערב לחד ב"ח כדחיישינן לחד ב"ח גבי לוקח. דיש לחלק, דבערב ומלוה לא חייש כולי האי דשמא יפרע לו הלוה בזמנו במעות, ואי לא יפרע לו במעות בזמנו שמא לא יהיה לו בני חרי ויהיה לו ממה לגבות. מה שאין כן בלוקח ראשון דאיכא חדא חששא, דשמא יהיה לו בני חרי, אף דבלוקח נמי איכא למימר דשמא יפרע לו במעות ולא יפסיד כלום מכל מקום הלוקח חפץ בקרקע. (ד) בא"ד, אף על גב דלא חייש לבעל חוב מיהו חייש שמא קרקע גזולה. ביאר בעליות רבינו יונה, דלחוב לא חיישינן משום דסומך לוקח ראשון, דאפילו אי נימא שיהיה לו חוב יפרענו במעות, מה שאי אפשר לומר על הצד שבגולנותא בא לידה.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן זכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת ה' כ"ב פ"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>